

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

«Економічної теорії»

на тему:

«Витрати виробництва та собівартість: сфери ефективного використання показників»

Студента 2 курсу групи ФБС-21
напряму підготовки фінанси та кредит
Войцеховського Б.В.

Керівник:
доцент, кандидат економічних наук,
Возьний К.З.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

м. Тернопіль – 2016 р.

План

Вступ

1. Поняття витрат, їх роль у забезпеченні ефективності функціонування підприємства
2. Визначення собівартості виготовлення продукції та її реалізації
3. Витрати та собівартість як інструменти пошуку ефективності

Висновки

Список використаних джерел

Зміст

Вступ.....	6
Розділ 1. Поняття витрат, їх роль у забезпеченні ефективності функціонування підприємства.....	9
Розділ 2. Визначення собівартості виготовлення продукції та її реалізації.....	17
Розділ 3. Витрати та собівартість як інструменти пошуку ефективності.....	23
Висновки.....	29
Список використаних джерел.....	32

Вступ

Формування витрат виробництва та обліку, їх обіг є дуже важливими для підприємницької діяльності організацій. Це важливо не тільки у взаємозв'язку з чинним в даний час податковим законодавством, але й у відповідності з місцем бухгалтерського обліку в системі управління організацією.

У глобалізованому світі, компанії шукають нові операційні стратегії, щоб забезпечити собі корпоративний успіх. Ефективність застосування моделей розвитку залежить від їх узгодження з конкурентною стратегією. Компанії повинні оцінити характер конкуренції і її конкурентних пріоритетів; вони повинні визначити необхідний і достатній рівень залежності від інформації, витрат. Представлені три рівня залежності: оперативний, підтримки прийняття рішень і стратегічного управління. Результати певних досліджень показують важливість узгодження між моделями управління витратами і конкурентної стратегією для корпоративного успіху. Вони підтверджують адекватність діяльності на основі моделі калькуляції витрат як допоміжного інструменту для прийняття рішень в глобальній стратегії.

Побудова обліку виробничих витрат і вибір методів калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в значній мірі залежать від особливості галузі, типу і виду виготовлення, характеру його будови та технологічного процесу, розмаїття вироблюваної продукції, виконуваних робіт і послуг, що надаються, масовості випуску, об'єктів калькулювання структури організації та інших умов. Викладене розкриває порядок угруповання і систематизації даних первісних документів, документального оформлення витрат, конструкція аналітичного обліку, способи обчислення собівартості конкретних видів продукції (робіт, послуг). Побудова обліку витрат залежить також і від того, яка інформація необхідна для прийняття певних управлінських рішень.

Основою для розробки та реалізації управлінських рішень є відповідна інформація про стан справ у тій чи іншій галузі діяльності організації в конкретний момент часу. Так, дані обліку витрат виробництва (обігу) і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) є важливим засобом виявлення виробничих резервів, постійного контролю за використанням

матеріальних, трудових і фінансових ресурсів з метою підвищення рентабельності виробництва. Це визначає, що ділянка витрат виробництва (обігу) і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) займає найбільш важливе місце в системі організації.

Собівартість продукції належить до числа найважливіших якісних показників, що відображають всі сторони господарської діяльності підприємств (фірм, компаній), їхні досягнення та недоліки. Рівень собівартості пов'язаний з обсягом і якістю продукції, використанням робочого часу, сировини, матеріалів, устаткування, витрачанням фонду оплати праці і т.д.

Собівартість є основою визначення цін на продукцію. Її зниження призводить до збільшення суми прибутку і рівня рентабельності. Щоб домогтися зниження собівартості треба знати її склад, структуру та фактори її динаміки, методи калькуляції собівартості. Все це є предметом статистичного вивчення при аналізі собівартості.

Актуальність теми. Для більшості видів виробництва можливості вибору розмірів підприємства значно ширші. Фактично у багатьох галузях розміри підприємств абсолютно не обмежені. Це означає, що мінімальні зміни в обсязі продажу продукції спонукують фірми до зміни розмірів.

Питання раціонального управління витратами та собівартістю виробництва у період розвитку ринкової економіки є досить актуальним. Основною метою діяльності підприємства є максимізація прибутку та мінімізація витрат, що є можливим при скороченні собівартості. Отримання найвищого ефекту із мінімальними затратами матеріальних, трудових та фінансових ресурсів залежать від політики управління витратами, яка передбачає пошук способів їх мінімізації і раціонального вживання. Така політика повинна впливати на скорочення витрат, а отже і на зменшення собівартості виробництва. Найбільшу актуальність має система управління витратами, яка б давала змогу точніше розглядати та знижувати витрати на виробництво, а також можливість точного планування витрат на майбутні періоди, що забезпечувало б дієве виробництво продукції.

Метою є дослідження існуючих методів управління витратами, які базувались на бережливості та раціональному використанню ресурсів, їх аналіз та ефективність використання. Розробка певних нових методів ефективного управління власними коштами

Об'єктом дослідження є затрати виробництва та собівартість.

Предметом є управління витратами на виробництві.

1. Поняття витрат, їх роль у забезпеченні ефективності функціонування підприємства.

Для більшості видів виробництва перспективи вибору розмірів підприємства значно ширші. Фактично у багатьох галузях розміри підприємств абсолютно не обмежені. Це означає, що мінімальні зміни в обсязі продажу продукції спонукують фірми до зміни розмірів.

Будь-яке підприємство в процесі діяльності реалізовує матеріальні, грошові й трудові витрати на просте та розширене відтворення основних фондів і оборотних засобів, виробництво і реалізацію продукції, соціальний розвиток трудового колективу тощо. У всіх цих витратах максимальну питому вагу мають витрати на виробництво продукції.

Витрати виробництва – це вартість факторів виробництва, використаних для створення певного обсягу продукції. Економісти розрізняють зовнішні (бухгалтерські, або явні) та внутрішні (неявні) витрати. [19 с.35-36]

Підходи до розгляду витрат виробництва.

По-перше, з боку всього суспільного виробництва витрати виробництва розділяють на затрати суспільства і затрати його первинних ланок – підприємства. З позиції суспільного виробництва до затрат належать витрати, що включені у вартість кінцевої продукції.

По-друге, на рівні підприємств одночасно існує два підходи до дефініції витрат виробництва: бухгалтерський та економічний. В економічних дослідження виняткову цінність мають економічні витрати, а в господарській практиці – бухгалтерські витрати. Саме бухгалтерські витрати законодавчо закріплені в законах про податок на прибуток підприємств.

Однак кожне окреме підприємство має свої індивідуальні затрати на виробництво продукції. Вони складаються із вартості спожитих у процесі виробництва матеріальних витрат (амортизація основних засобів виробництва, вартість насіння, добрив, отрутохімікатів, кормів, паливно-мастильних матеріалів, запасних частин та ін.) і витрат на оплату праці працівників підприємства. Крім того, підприємство несе витрати, що пов'язані з транспортуванням, зберіганням та реалізацією продукції, її первинною

переробкою. У короткостроковому періоді виробництва різні види витрат можуть належати до постійних або змінних. [17 с.328]

Витрати виробництва продукції за всіх форм господарювання є відокремленою частиною вартості продукції, причому відокремленість витрат та їх відмінність від вартості виявляється на всіх стадіях виробничого процесу. Саме у сфері виробництва, де відбувається формування витрат, вони є початковим етапом створення вартості. Виробництво тут - це єдність процесу праці й процесу створення вартості. За допомогою конкретної праці вартість спожитих засобів виробництва переноситься на продукцію, а абстрактна утворює нову вартість. [1 с.336]

Усі затрати підприємства за економічним змістом поділяють на операційні, фінансові, звичайні та надзвичайні. Систематизація витрат та їх склад подані в *табл. 1.1.*

При формуванні витрат звичайної діяльності повинно бути забезпечено їх групування за елементами, єдиними й обов'язковими для організацій всіх галузей:

- матеріальні витрати
- витрати на оплату праці
- відрахування на соціальні заходи
- амортизація
- інші витрати (поштово-телеграфні, телефонні, відрядження тощо).

Таблиця 1.1. Класифікація витрат підприємства та їх склад.

Вид витрат	Склад витрат
1. Операційні	Витрати, пов'язанні з продажем, виходом і іншим списанням основних засобів та інших активів, розбіжних з грошовими засобами, товарами та продукцією. Проценти, які сплачуються організацією за користування грошовими засобами (кредитами, позиками). Витрати, пов'язанні з оплатою послуг, що здійснюють кредитні організації. Інші операційні витрати.

2. Фінансові	Штрафи, відшкодування збитків спричинених організацією. Збитки минулих років, що визнані в звітному році. Сума оцінки активів (за винятком поза оборотних активів). Інші позареалізаційні витрати.
3. Звичайні	Витрати на закупівлю сировини, матеріалів, товарів та їхніх матеріально-технічних запасів (МТЗ). Витрати з переробітку МТЗ для цілей виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг та їх продажу (перепродажу) товарів (витрати з утримання й експлуатації основних засобів та інших поза оборотних активів, а також з підтримки їх у робочому вигляді, комерційні витрати, управлінські витрати тощо). Витрати з оплати праці. Відрахування до страхового фонду. Амортизаційні відрахування
4. Надзвичайні	Витрати, пов'язанні з надзвичайними обставинами (стихійні лиха, пожежі, аварії тощо).

Порядок управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій управління, тобто функції повинні виконуватись через елементи управлінського процесу: передбачення, планування, нормування, організація, калькулювання, мотивація і стимулювання, облік, аналіз, регулювання і контроль витрат. Виконання усіх функцій управління по всіх елементах – це взаємодія керуючої підсистеми (суб'єкт управління) на керовану підсистему (об'єкт управління). Основним завданням даної системи є досягнення ощадливості ресурсів та підняття ефективності їх вживання, що повинно забезпечити мінімізацію собівартості й, відповідно, максимізацію показників прибутку та рентабельності.

Отож, ефективність використання будь-якого виробничого чинника невелика, і в цьому існує певна закономірність: із заміщенням капіталу у виробничому процесі більшою кількістю живої праці продуктивність праці буде зменшуватися. Аналогічно, якщо жива праця буде замінюватись зростаючою кількістю капіталу, то продуктивність капіталу

мінімізуватиметься. Ефективне виробництво потребує збалансованого поєднання двох цих виробничих чинників.

Для більшості видів виробництва можливості вибору розмірів підприємства значно більші. Фактично у багатьох галузях розміри підприємств абсолютно не обмежені. Це означає, що мінімальні зміни в обсязі продажу продукції підштовхують фірми до поважної зміни розмірів.

До прикладу було проведено аналіз системи управління витратами на ПАТ «Острозький молокозавод» та сформовано механізм цієї системи, який полягає в наступному:

- Організація обліку затрат відповідно до сучасних систем управління операційними витратами та створити інформаційну базу. Це необхідно для того, щоб правильно та вчасно відреагувати на зміни витрат на підприємстві і відповідно до цього здійснити всі необхідні рішення.
- Проведення нормування затрат – це робиться для того, аби визначити максимальні розміри певних видів витрат.
- Аналіз витрат - це дає змогу підприємству оцінити стан своїх витрат та ступінь раціоналізації здійснених затрат.

Максимальну питому вагу у загальному обсязі витрат підприємства мають витрати на виробництво. Витрати поділяють на такі види: економічні та бухгалтерські.

Економічні витрати – це всі види виплат постачальникам за сировину та матеріальні ресурси. Ці витрати складаються із зовнішніх та внутрішніх

Зовнішні витрати – це платежі постачальникам матеріальних ресурсів, виплата заробітної плати, нарахування амортизації тощо. Ця група витрат і становитиме бухгалтерські витрати, що фактично відповідають витратам наших підприємств

Внутрішні витрати мають неявний, імпліцитний характер, оскільки відображають вживання ресурсів, які належать власнику підприємства у вигляді землі, приміщень, активів тощо, за які він офіційно не платить. Підприємець реально здійснює ці витрати, але не в явній формі, не в грошовій. Звідси:

Бухгалтерські – обчислюються на практиці для визначення реальної суми фактично здійснених витрат, оподаткованого прибутку тощо.

Потіляють витрати на одиницю продукції та загальні витрати на весь обсяг виготовленої продукції

В залежності від часу виникнення витрати можуть бути поточними, одноразовими, майбутніми.

Поточні витрати здійснюються щоденно в даному періоді.

Одноразові – це разові витрати, що здійснюються не частіше як один раз на місяць.

Майбутні витрати – це витрати, на які резервуються кошти в кошторисно-нормативному порядку (оплата відпусток, сезонні витрати та ін.). Такий вид класифікації дає змогу забезпечити економічно обгрунтований рівномірний у часі розподіл витрат на виробництво продукції.

До складу елемента "Амортизація основних фондів та нематеріальних активів" належать суми амортизаційних стягнень, нарахованих згідно з порядком, нормами та умовами, встановленими відповідно до чинного законодавства та облікової політики підприємства.

Розрахунок амортизації основних засобів та нематеріальних активів і віднесення їх на собівартість робіт (обслуговувань) здійснюються згідно з П(С)БО 7 "Основні засоби" та П(С)БО 8 "Нематеріальні активи".

До складу елемента "Інші витрати" належать витрати, що включаються у собівартість наданих послуг (виконаних робіт) і нараховані в попередніх елементах витрат, а саме:

- 1)компенсація витрат за участь у виставках та ярмарках. На собівартість робіт (послуг) зазначені витрати відносяться в розмірі, що не перевищує 2% від обсягів реалізації робіт (послуг) за звітний період і в цілому за рік;
- 2)витрати на перевезення робітників до місця роботи і назад у напрямках, що не обслуговуються пасажирським транспортом загального користування, витрати на перевезення працівників-інвалідів I і II груп до місця роботи і назад незалежно від наявності маршрутів пасажирського транспорту загального користування;

- 3) витрати, пов'язані з наймом робочої сили, передбачені законодавством;
- 4) платежі з обов'язкового страхування майна підприємства;
- 5) витрати на оплату відсотків за фінансовими кредитами, одержаними для поповнення власних обігових коштів, а також для купівлі основних виробничих фондів і нематеріальних активів для щоденної виробничої діяльності незалежно від терміну кредитування, а також для сплати процентів за товарні й комерційні кредити.

Витрати на оплату відсотків за фінансовими кредитами, одержаними та використаними на інші цілі, а також на оплату відсотків за простроченими кредитами, не включаються до складу собівартості (робіт, послуг).

Витрати, пов'язані із сплатою відсотків за користування матеріальними цінностями, взятими в оренду (лізинг), нараховуються щомісячно в розмірі, передбаченому договором, і відображаються у складі собівартості робіт (послуг) в тому періоді, за який їх нараховано;

6) витрати, пов'язані з оплатою послуг комерційних банків та інших кредитно-фінансових установ, включаючи плату за розрахункове обслуговування;

7) витрати на виробництво і купівлю бланків цінних паперів, а також інші витрати, пов'язані з емісією цінних паперів;

8) витрати на догляд за приміщеннями, що надаються безкоштовно підприємствам громадського харчування;

9) податки, збори та інші обов'язкові платежі, передбачені законодавством;

10) виплати на компенсацію шкоди, заподіяної робітникам ушкодженням здоров'я, пов'язаним виконанням ним трудових обов'язків, виплата звільненим робітникам вихідної допомоги і середнього заробітку;

11) витрати на оприлюднення річного звіту;

12) витрати, пов'язані з управлінням виробництвом:

- службові відрядження у межах норм, передбачених законодавством;
- оплата робіт (послуг) консультаційного й інформаційного характеру, пов'язаних із забезпеченням виробництва, зберіганням і реалізацією продукції,

беручи до уваги послуги щодо зміни структури управління приватизованим підприємством, а також передбачених законодавством обов'язкових аудиторських перевірок;

- оплата послуг інших підприємств (організацій) щодо управління виробництвом, зберіганням і реалізацією робіт (послуг), якщо штатним розписом підприємства не передбачено відповідні функціональні служби;

- оплата за використання та обслуговування технічних засобів управління: обчислювальних центрів, вузлів зв'язку, засобів сигналізації;

- оплата вартості ліцензій та інших державних дозволів для ведення господарської діяльності підприємства;

- сплата збору за реєстрацію підприємства в органах державного управління, передбаченого законодавством;

13) платежі за викиди і скиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів та інші види шкідливого впливу в межах лімітів;

14) сума сплачених орендарем процентів (винагороди) за користування наданими в оперативну й фінансову оренду основними фондами[5].

Орендна плата за надані в оперативну оренду приміщення нежитлового призначення вводить до собівартості продукції (робіт, послуг) у розмірі, зазначеному угодами сторін, а комунальної власності - не вище ставок орендної плати, встановленої місцевими органами державної виконавчої влади.

Ще одним завданням, що сприяє ефективній діяльності підприємства являється оптимізація витрат. Можна для підприємства запропонувати наступні заходи щодо оптимізації витрат підприємства:

1. Підвищення технічного рівня виробництва, що забезпечується впровадженням нової, прогресивної технології, застосуванням нових видів сировини і матеріалів; використанням інноваційної техніки та обладнання; автоматизацією і механізацією виробничих процесів.
2. Вдосконалення організації виробництва і праці за рахунок зміни форм і методів праці, вдосконалення апарату управління, скорочення витрат на нього, а також зниження транспортних витрат.

3. Зміна обсягу і структури продукції. Це зміна номенклатури і асортименту; зниження матеріаломісткості і трудомісткості продукції.
4. Поліпшення використання природних ресурсів, застосування більш дешевих матеріалів, повторне їх використання, безвідходні технології виробництва.
5. Введення і освоєння нових цехів, виробництв і виробничих одиниць, диверсифікація виробництва.
6. Використання альтернативних методів зниження витрат: розмежування витрат на виробництво нестандартної продукції і продукції вищої якості; застосування єдиної системи калькулювання витрат на всіх стадіях життєвого циклу продукції; чітке виділення витрат на управління, підготовку і оновлення процесу виробництва і т.д.
7. Вивчення причин браку та зниження собівартості за рахунок скорочення витрат від браку і інших непродуктивних витрат, що дасть можливість скорочення і більш раціонального використання відходів виробництва[6].

Головною складовою підприємства в системі управління розходами є саме механізми управління витратами компанії, де собівартості продукції та розподілу загальних витрат на змінні та постійні привертається максимальна увага.

Опираючись на проведений аналіз на підприємстві варто використовувати нормативну собівартість продукції за плановою номенклатурою, асортиментом та нормативним станом на початок планового періоду, при цьому використовуючи механізм калькулювання витрат на основі “директ-костінгу”, а саме, впроваджуючи метод розрахунку “величини покриття” чи “точки беззбитковості”.

2. Визначення собівартості виготовлення продукції та її реалізації.

Собівартість продукції — це певний грошовий вираз витрат на її виробництво. Собівартість продукції (робіт, послуг) підприємства складається з затрат, що пов'язані з використанням у процесі виготовлення продукції природних ресурсів, палива, матеріалів, енергії, основних засобів, сировини та інших витрат на її виробництво. Основи собівартості продукції становлять витрати минулої та живої праці. Минула праця, що акумулюється у засобах виробництва, оцінюється за фактичними цінами придбання, а матеріали власного виробництва - за собівартістю в конкретному підприємстві. Жива праця враховується за розміром фактичної її оплати.

В більш узагальненому вигляді собівартість можна визначити як грошовий вираз величини ресурсів, використаних з конкретною метою. Таке визначення собівартості містить у собі три важливих моменти:

- собівартість відображає, яких ресурсів та скільки було використано у виробництві;
- величина використаних ресурсів представлена в грошовому виразі, що дозволяє розраховувати загальну вартість ресурсів;
- конкретна мета використання ресурсів зумовлює необхідність чітко поставити об'єкт собівартості (виробництво чи реалізація).

Собівартість продукції як грошовий вираз витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції характеризує ефективність усього процесу виробництва на підприємстві, бо цей показник відображає:

- рівень організації виробничого процесу;
- продуктивність праці;
- технічний рівень.

Собівартість — це виражені у грошовій формі поточні затрати підприємства на виробництво продукції, виконання робіт і послуг. Затрати, що включаються до собівартості продукції, визначаються галузевими інструкціями з питань планування, обліку і калькулювання собівартості продукції. Так як собівартість відображає лише поточні витрати на виробництво і збут продукції (робіт, послуг), цим вона принципово відрізняється від одноразових капітальних

вкладень (інвестицій), що формують основні засоби підприємства. Це означає, що за рахунок собівартості не можна створювати ресурси, поповнювати запаси. Вона є узагальнюючим показником, що відповідає стану техніки і рівню організації виробництва, доцільного, економічно обґрунтованого господарства на підприємстві.

Даний показник продукції відіграє чималу роль, якщо обґрунтують раціональне розміщення та спеціалізацію аграрного виробництва, визначають його економічну ефективність. Він становить основу для визначення цін на сільськогосподарську продукцію.

Витрати на виробництво відрізняються за економічним призначенням, складом, питомою вагою у виготовленні та реалізації продукції, залежністю від обсягу виробництва. Це робить необхідним групування витрат за їх визначеними ознаками. Залежно від характеру виробництва витрати поділяються за видами продукції (послуг) та етапами виробничого процесу. Витрати також класифікуються за рядом інших ознак: економічними елементами та статтями калькуляції, за цільовим призначенням, ступенем однорідності, способом включення до собівартості, часом виникнення. [17 с.328]

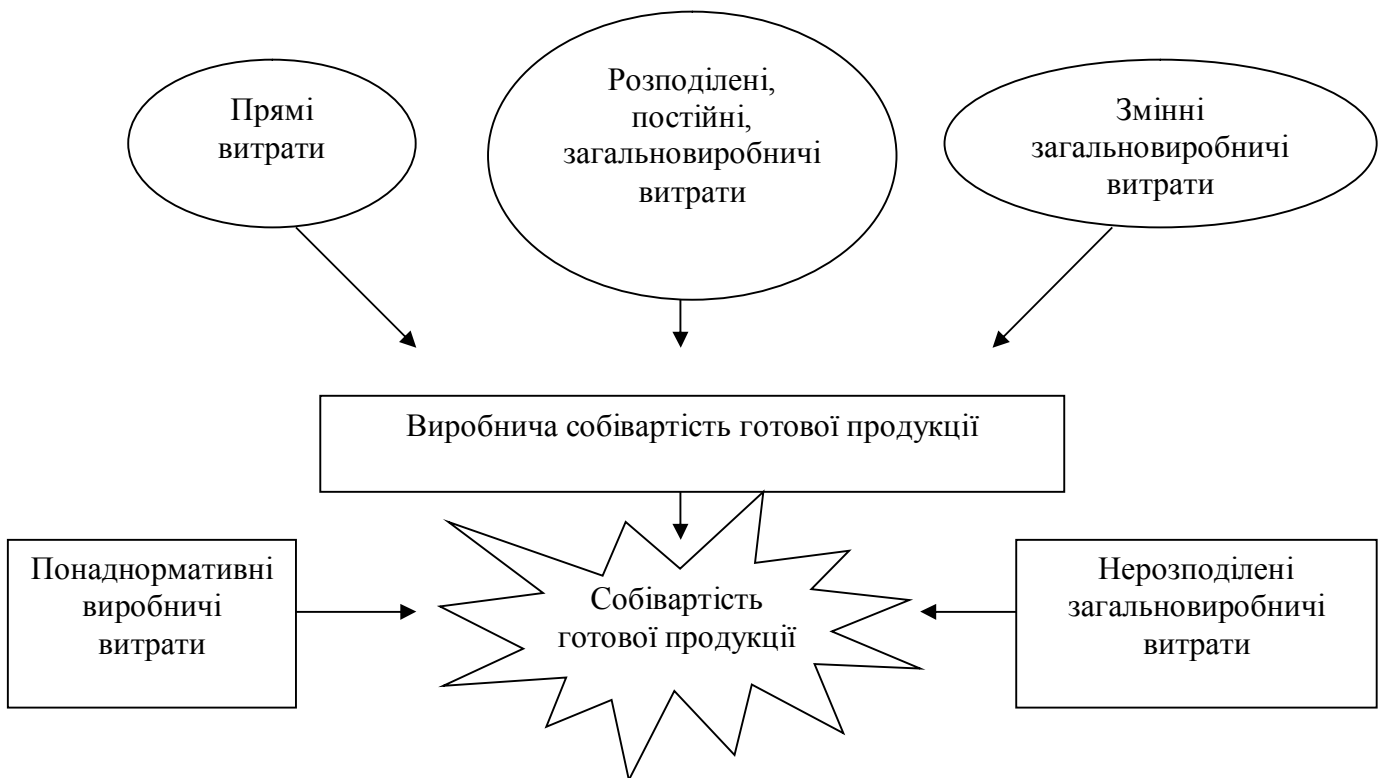
Собівартість придбаних та реалізованих товарів формується відповідно до ціни їх придбання з урахуванням ввізного мита і витрат на доставку та доведення до стану, придатного для продажу. Фактична вартість остаточно забракованої продукції не включається до складу витрат платника податку, крім втрат від браку, які складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів) та витрат на виправлення такого технічно неминучого браку, в разі реалізації такої продукції. Платник податку має право самостійно визначати допустимі норми технічно неминучого браку в наказі по підприємству за умови обґрунтування його розміру. Такі самостійно встановлені платником податку норми діють до встановлення таких норм центральними органами виконавчої влади у відповідній сфері. [18 с.35-36]

Слід пам'ятати також і про відмінності між термінами "виробнича собівартість продукції" і "собівартість реалізованої продукції", бо, згідно з принципом відповідності доходів і витрат, на результати діяльності буде впливати не виробнича собівартість виготовленої продукції, а лише собівартість готової продукції, відпущеної у продаж.

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

Схематично собівартість зображено на мал. 1.2

Мал. 1.2. Виробнича собівартість готової продукції.

За способом включення до собівартості витрати поділяються на непрямі та прямі. Витрати на виробництво конкретного виду продукції, що безпосередньо включаються до її собівартості на підставі початкових документів, називаються прямими.

До складу прямих витрат належать ті, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, а саме:

- матеріали і сировину, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, інші матеріальні витрати;
- затрати на оплату праці: заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим на виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг;
- інші виробничі затрати: відрахування на соціальні заходи, плата за оренду обладнання, амортизація.

Непрямі витрати — це затрати на виробництво, що не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом і тому потребують розподілу.

Крім виробничої собівартості до складу собівартості реалізованої готової продукції, яка формує результат від реалізації, повинні включатися нерозподілені постійні загально-виробничі витрати і понаднормативні виробничі витрати. [15 с.224]

До складу загально-виробничих витрат включаються:

- а) затрати на управління виробництвом (оплата праці працівників апарату управління цехами, дільницями відповідно до законодавства тощо; внески на соціальні заходи; медичне страхування, страхування відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», страхування за довгостроковими договорами страхування життя в межах, працівників апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);
- б) амортизація основних засобів загально-виробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення;
- в) амортизація нематеріальних активів загально-виробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення;
- г) витрати на експлуатацію, утримання, ремонт, страхування, оперативну оренду основних засобів, інших необоротних активів загально-виробничого призначення;
- г) витрати на вдосконалення технології і організації виробництва (оплата праці і внески на соціальні заходи, працівників, зайнятих удосконаленням технології та організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням

надійності цієї продукції, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, придбаних комплектувальних виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій);

д) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інші послуги, що пов'язані з зберіганням виробничих приміщень;

е) витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; внески на соціальні заходи, медичне страхування, страхування відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» та страхування за довгостроковими договорами страхування життя в межах, робітників та працівників апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);

є) витрати на техніку безпеки, охорону праці, понесені відповідно до законодавства;

ж) суми витрат, пов'язаних із підтвердженням систем якості, відповідності продукції, систем управління якістю, систем екологічного управління, персоналу, встановленим вимогам відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності»;

з) суми витрат, пов'язаних з розвідкою та облаштуванням нафтових та газових родовищ (за винятком витрат на спорудження будь-яких свердловин, що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ, понесених з моменту зарахування таких свердловин до експлуатаційного фонду, а також інших витрат, пов'язаних з виготовленням основних засобів);

і) інші загальновиробничі витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів із складів до цехів і готової продукції на склади); нестачі незавершеного виробництва, нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах. [2 с. 293]

Реалізованою вважається продукція (товари, послуги, роботи) після оформлення відповідних документів (накладних, атів, товарно-транспортних накладних), відповідно до яких відбувається перехід права власності та відображається в обліку відповідні господарська операція з реалізації. На

підприємствах торгівлі та ресторанного господарства, де обрахунки з покупцями здійснюються готівкою, дохід від реалізації відображають у міру надходження готівки. В обліку собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) в облікових регістрах відображається при визнанні доходів від їх реалізації.

Собівартість є одним з головних показників, що характеризує господарську діяльність аграрних підприємств. Особливого значення він набуває в умовах ринкової конкуренції, оскільки конкуренція - це, перш за все, цивілізована боротьба між товаровиробниками за мінімізацію собівартості продукції. Лише мінімізувавши її, за всіх інших рівних умов, товаровиробник може знизити і ціну, щоб притягти увагу покупця й отримати перевагу над своїми конкурентами. Це основний шлях до зміцнення економіки підприємства і важлива передумова для максимізації матеріального добробуту його працівників.

3. Витрати та собівартість як інструменти пошуку ефективності.

Проблеми мінімізації витрат на підприємстві, пошуку певних шляхів їх вирішення є важким, однак дуже цікавими питаннями сучасної економіки підприємства. Проблема мінімізації витрат є надзвичайно актуальна на даний момент та в даних економічних умовах. Вирішення даної проблеми дає можливість кожному конкретному підприємству вижити в умовах жорсткої ринкової конкуренції, збудувавши міцне і сильне підприємство, що матиме хороший економічний потенціал.

Метою будь-якого підприємства є досягнення економічного ефекту від діяльності. Економічний ефект може бути виражений в залежності від цілей створення і діяльності підприємства, як через прибуток, так і через досягнення будь-яких соціальних, екологічних та інших поліпшень. Більшість підприємств прагнуть максимізувати прибуток, а це неможливо без аналізу собівартості продукції, окремих витрат на виробництво і реалізацію продукції, виявлення резервів зниження собівартості та впровадження рекомендацій щодо зниження витрат на підприємстві. Тільки комплексно аналізуючи витрати на виробництво, правильно визначаючи резерви їх зниження, підприємство зможе досягти своєї мети і не програти своїм конкурентам. [20 с.393]

В сучасних ринкових умовах з поширеними кризовими явищами актуальною проблемою є задача прийняття рішень з підвищення рівня вигідності підприємствами – суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. І тут, окрім чинників максимізації обсягів виробництва продукції, просування її на майже порожні ринки, також висувається і проблема мінімізації затрат на виробництво і реалізацію цієї продукції.

До основних джерел мінімізації затрат виробництва і реалізації продукції підприємства можна віднести:

- мінімізація затрат сировини, палива, матеріалів, та енергії на одиницю продукції;
- мінімізація розміру амортизаційних відрахувань, що припадають на одиницю продукції
- манамізація затрат заробітної плати на одиницю продукції

- скорочення адміністративних і накладних затрат при експорті та імпорті товарів;

- ліквідація непродуктивних затрат та втрат.

На бережливість ресурсів має великий вплив кількість техніко-економічних чинників. Максимальний вплив мають наступні групи внутрішньовиробничих чинників:

- підняття технічного рівня виробництва;

- удосконалювання організації виробництва і праці;

- зміна обсягу виробництва.

Всі вони призводять до мінімізації затрат матеріалів, сировини та заробітної плати.

Зменшення витрат сировини і матеріалів досягається за рахунок зниження норм їхнього використання, скорочення відходів і втрат у процесі виробництва і збереження, повторного використання матеріалів, впровадження безвідходних технологій. [6 с.484]

На розмір затрат також помітний вплив має і зміна цін на сировину та матеріали. При їхньому зростанні витрати підвищуються, а при зменшенні – мінімізуються.

Зменшення витрат підприємства гарантується також за рахунок мінімізації витрат живої праці на одиницю продукції і темпів росту його продуктивності відносно темпів росту середньої заробітної плати.

Помітної мінімізації затрат можна досягти і в результаті застосування прогресивних методів організації виробництва. Прикладом цього є розроблена в Японії і маюча широке застосування в усьому світі система організації виробництва “just in time“ (точно в строк). Вона мінімізує витрати виробництва за рахунок бездефектного виготовлення продукції. Сутність її полягає в тому, що комплектуючі вироби, деталі доставляються споживачу у зазначене місце, у визначений час, у необхідній кількості. Якщо попадаються браковані деталі, виробничий процес зупиняється, тому що запасів на робочому місці немає.

Система “just in time “ сприяє мінімізації витрат головним чином за рахунок того що:

1. Знижуються затрати на складування і збереження напівфабрикатів як у споживача, так і у виробника. Останній крім того знижує затрати на реалізацію.

2. Має місце гарантування бездефектного виготовлення продукції постачальником. Підприємства в даних цілях мають навчати всіх співробітників методам контролю якості, збільшувати відповідальність виробничих робітників за якість, використовувати автоматичні пристрої для контролю якості і т. д. В результаті мінімізуються затрати виробництва, які пов'язані з повторною обробкою бракованих виробів, споживанням сировини та заробітною платою.

Велику увагу слід звернути на такі резерви, як правильний підхід до класифікації і калькулюванню витрат.

Підприємства повинні вміло управляти накладними витратами при експорті та імпорті товарів.

Накладні витрати при експорті (імпорті) – це витрати підприємства з перевезення та реалізації товарів, які поділяються на витрати у національній та іноземній валюті. Прямі накладні витрати в національній валюті включаються до собівартості конкретних товарів, непрямі (загальноторгові) не включаються. Це такі витрати як збори за митне оформлення і мито, вартість експортної (імпортної) ліцензії, транспортні витрати до порту експортера (імпортера), фрахтування судна, навантажувально-розвантажувальні роботи, страхування перевезення[7].

Мінімізація розміру накладних витрат пов'язана з підвищенням ефективності експорту (імпорту), тому і перевірка за дотримання підприємством у звітному періоді режиму економії та пошук можливостей їх скорочення є надзвичайно важливим та незамінним інструментом у максимізації ефективності всієї діяльності підприємства.

З цією метою реалізується аналіз витрат звітного періоду у порівнянні з базовим. В процесі аналізу також слід встановити і причини зміни розміру накладних витрат, відносно обсягу реалізації чи собівартості товарів, а також за окремими видами накладних затрат.

Виділимо основні фактори зміни розміру накладних витрат, що слід брати до уваги в процесі аналізу:

- із перевезення товарів: ставка за перевезення(тариф, фрахт), спосіб і умови перевезення, радіус(відстань) перевезення, кількість(вага) вантажу;
- із перевантаження товарів: надбавка при нестандартних і надважких вантажах, кількість(вага) вантажу, ставка за перевантаження;
- зі зберігання товарів: кількість(вага) вантажу, спосіб зберігання, термін зберігання, ставка за зберігання.

В процесі аналізу потрібно мати на увазі, що приріст абсолютного рівня накладних затрат може бути викликаний такими причинами як зростання кількості реалізованих товарів і зміни розмірів окремих видів витрат на одиницю реалізованих товарів. Зміна відносного же рівня – такими причинами як зміни цін на товари, зрушення у структурі реалізації товарів, зміни розміру витрат на одиницю кількості реалізованих товарів.

Оскільки велику частину в структурі затрат підприємства займає оплата праці, то актуальною задачею є мінімізація трудомісткості послуг, які надаються, підвищення продуктивності праці, мінімізація чисельності адміністративно – обслуговуючого персоналу. Мінімізація трудомісткості послуг, підвищення продуктивності праці можна досягти найрізноманітнішимим способами. Найважливіші з них:

- автоматизація та механізація виробництва
- розробка і використання прогресивних технологій
- зміна і модернізація застарілого обладнання.

Також важливе значення для максимізації продуктивності праці має і належна її організація:

- підготовка робочого місця,
- повне завантаження даного робочого місця,
- використання передових прийомів та методів праці.

До шляхів мінімізації витрат за рахунок ощадливості сировини, матеріалів, палива та енергії можна віднести такі:

- використання ресурсозберігаючих та енергозберігаючих технологічних процесів;

- підвищення вимогливості і повсюдне використання вхідного контролю за якістю сировини та матеріалів, що надходять від постачальників, а також комплектуючих виробів та напівфабрикатів;

- запровадження науково обґрунтованих норм використання матеріалів та вторинне використання матеріалів;

- зменшення витрат та відходів;

- зменшення заготівельно-складських витрат;

- мінімізація транспортних затрат шляхом мінімізації затрат на доставку сировини та матеріалів від постачальника до складів підприємства;

- вирішення питання про те, чи варто проводити самим чи закупляти в інших виробників окремі компоненти або комплектуючі вироби.

Використання основних фондів впливає на розмір затрат через розмір амортизаційних відрахувань.

Покращити використання основних виробничих фондів можна за допомогою:

- підвищення коефіцієнту змінності обладнання;

- знищення нерегламентованих простоїв;

- зменшення витрат на ремонт шляхом подовження міжремонтного періоду;

- підвищення терміну служби машин;

- покращення якості ремонтів;

- максимізації надійності та довговічності обладнання;

- удосконалення системи планова – запобіжного ремонту;

- централізації та запровадження індустріальних методів ремонту.

Також необхідно вжити заходи зі зменшення адміністративно – управлінських витрат. На даному підприємстві апарат управління є досить громіздким, складним та багатоступінчастим, а це збільшує затрати на виробництво. Таким чином, варто переглянути організаційну структуру підприємства, що аналізується і розробити заходи зі скорочення чисельності

адміністративного апарату. Можливо, необхідно буде змінити лінійну організаційну структуру на іншу, більш прогресивну на сьогоднішній день, можливо на матричну організаційну структуру. [8 с.55]

Вирішальною умовою мінімізації собівартості послуг служить безперервний технічний розвиток і прогрес. Впровадження нової техніки, комплексна механізація та автоматизація виробничих процесів, удосконалення технології, впровадження прогресивних видів матеріалів дозволяють значно зменшити собівартість послуг. Також можна запропонувати на підприємстві провести розширення спеціалізації та кооперації. Для цього підприємству варто лише встановити найраціональніші кооперативні зв'язки між підприємствами в тих галузях, що прямим чином пов'язані з основною діяльністю даного підприємства.

Висновки

Процес виробництва завжди пов'язаний з використанням робочої сили та засобів виробництва. Придбання підприємством виробничих і невиробничих ресурсів утворює його витрати. Це витрати на закупівлю сировини, палива, енергії, матеріалів, робочої сили (оборотних фондів, оборотного капіталу), на закупівлю засобів праці.

Питання раціонального управління витратами та собівартістю виробництва у період розвитку ринкової економіки є дуже актуальним. Основною метою діяльності підприємства є максимізація прибутку та мінімізація витрат, що є можливим при зменшенні собівартості. Отримання найвищого ефекту із найменшими затратами матеріальних, трудових та фінансових ресурсів залежать від політики управління витратами, яка передбачає пошук способів їх мінімізації і раціонального використання. Така політика має впливати на зменшення витрат, а відповідно і на зменшення собівартості виробництва. Найбільшу актуальність має система управління витратами, що давала б змогу точніше аналізувати та знижувати витрати на виробництво, а також можливість точного планування витрат на майбутні періоди, що забезпечувало б ефективне виробництво продукції.

Володіння і управління бізнесом зараз є дуже дорогим. У той час як більш великі підприємства часто мають значну фінансову підтримку. Для того щоб протидіяти цим витратам, власники малого бізнесу повинні бути більш винахідливим. Реалізація деяких ефективних методів управління витратами повинні тримати вас на плаву навіть в умовах жорсткої економіки.

Аналізуючи проведені дослідження, можна навести декілька методів управління витратами в умовах жорсткої економіки:

1. Зведення до мінімуму накладних витрат. Один з найшвидших способів отримати більше ніж ви собі уявляли в фінансовому. Це може особливо бути проблемою для бізнесу, що платить за оренду, рахунки за електроенергію, а також інвентаризацію простору. Якщо накладні витрати зменшують вашу прибуток, ви повинні урізати деякі витрати за допомогою мозкового штурму.

2. Задіяння технологій. Правильна технологія може бути кращим другом підприємця. Мало того, що це оптимізувати багато бізнес-операцій, але він вирівнює ігрове поле і дозволяє малим підприємствам конкурувати з набагато більшими. Є безліч варіантів можна реалізувати і налаштувати для задоволення конкретних потреб вашого бізнесу.
3. Навчання співробітників ефективному використанню часом(так званий time-management). Направлення співробітників в потрібне русло протягом щоденних операцій є ще одним способом зберегти зниження витрат. Без ефективного управління часом, члени команди можуть легко відволікатися, і ви припинете платити за робочу силу, яка не дає результати. Ось чому так важливо, щоб кожен співробітник мав відповідні завдання, які відповідають їхнім здатностям. Маючи хороший проект, варто уважно стежити за ходом кожного етапу. Це має допомогти вам отримати максимальну продуктивність від кожного члена команди.
4. Outsource проекти по цілому світі. Це ще один з методів управління витратами, які стають можливим, зокрема, завдяки Інтернету. Якщо у вас є певні завдання, які не потребують співробітників для роботи в приміщенні, аутсорсинг проектів для працівників по всій країні або навіть у світі є рятівником. Це допоможе не лише заощадити гроші, а й дасть вам доступ до найбільш яскравих талантів, що є. Такі платформи, як Skype і Google+ Hangouts пропонують вам лицем до лица взаємодіяти для забезпечення ефективної комунікації з працівниками, що знаходяться на відстані.

У той час, коли малі підприємства не завжди мають остаточно коштів, як у великих підприємств, вони можуть процвітати. Будучи розумним і оптимізуючи ефективність вашого бізнесу, може швидко підняти вище конкурентів, які використовують застарілі методи. Скорочуючи витрати, ви можете водити більший прибуток при будівництві міцного фундаменту для вашого майбутнього.

Отож, за економічним змістом, собівартість є частиною вартості продукції. У процесі розподілу й обміну, зазвичай, собівартість відшкодовується і повністю повертається підприємству, а додатковий продукт, створений в аграрному підприємстві, - лише частково. Відмінність між витратами підприємства та вартістю продукції у сфері виробництва має велике практичне значення. Нераціональне й неефективне використання виробничих ресурсів і живої праці збільшить собівартість, але не буде визнане суспільством і не ввійде у суспільну вартість, тому будь-які витрати орієнтовані на певний результат. Тільки це виправдовує їхню доцільність.

Відображаючи певний рівень витрат на виробництво, собівартість комплексно характеризує ступінь використання всіх ресурсів підприємства, а отже, й рівень техніки, технології та організації праці та виробництва. Чим краще працює підприємство (інтенсивніше використовує виробничі ресурси, запроваджує у виробництво нову техніку і технологію й організацію праці), тим нижча собівартість продукції. Зі зниженням собівартості зростає цінова конкурентоспроможність продукції, змінюються позиції підприємства на товарному ринку і зростає його прибутковість. Тому собівартість належить до тих важливих показників ефективності виробництва.

Список використаних джерел

1. Андрійчук А.Г. Економіка аграрних підприємств. К. : Вища школа, 2002.- 336с.
2. Рибалко О.М. Шляхи вдосконалення собівартості та тенденції зміни структури накладних витрат для прийняття управлінських рішень // Держава та регіони серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – №4. – с.293 – 298.
3. Коваленко О.В. Класифікація витрат ресурсів як основа оцінювання собівартості продукції // Економіка АПК. – 2008. – №4. – с.90 – 95.
4. Гловач О.К. Дискусійні проблеми обліку витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №10. – с.3 – 7.
5. Бондур Т.О. Загальновиробничі витрати як елемент виробничої собівартості в рослинництві // Економіка АПК. – 2008. – №1. – с.126 – 130.
6. Волков О. И., Скляренко В. К. Экономика предприятия: Курс лекций.- М.: ИНФРА-М, 2003.- 484 с.
7. Закон України від 22 травня 1997 р. № 283/97-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств».
8. Петров В.М., Токар А.В. Методичні підходи до формування собівартості сільськогосподарської продукції та її вплив на ефективність виробництва // Економіка АПК. – 2008. – №1. – с.55 – 60.
9. Ткаліч О.В. Основні фактори інтенсифікації аграрного виробництва // Економіка АПК. – 2009. – №23. – с.8 – 12.
10. Попович П. Я. Економічний аналіз та аудит на підприємстві: Підручник. – Тернопіль, 2003. – 254 с.
11. Ковальчук І.В. Реальна економіка. – К.: ВІПОЛ, 2004. – 393 с.
12. Куліш С. А., Коростишев О. В. Теорія аналізу господарської діяльності: Навч. Посібник / Харківський держ. економічний ун-т. — Х., 1995. — 62 с.
13. Солодовник Л. М., Пономаренко П. І. Економіка виробничого підприємства: Навч. посіб. / Національний гірничий ун- т. — Д. : НГУ, 2004. — 270с.
14. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. носіб.- К.: МАУП, 2001. — 241 с..

15. Дацій О. І. Економіка підприємства: Навч. посіб. / Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т держ. та муніципального управління». — Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2004. — 224с.
16. Бойчик Н. Економіка підприємства. Навч.посібник. К.: Атіка, 2002 — 480с.
17. Андрушків Б.М. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту. -Львів.: «Світ», 1999. – 328 с.
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений наказом Міністерства фінансів України №87 від 29.11.99р.// Бухгалтерський облік і аудит — 1999. — №12. — С.35-36.
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений наказом Міністерства фінансів України №87 від 29.11.99р.// Бухгалтерський облік і аудит — 1999. — №12. — С.35-36.
20. Ковальчук І.В. Реальна економіка. – К.: ВІПОЛ, 2004. – 393 с.
21. Васильков В. Г. Організація виробництва: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. —524 с.
22. Грибалев Н. П. Бизнес-план : практ. рук. /Н.П.Грибалев, И.Г.Игнатъева. – СПб. : Белл, 2011. – 160 с.
23. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств /О.Г. Біла // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 112–118.
24. Шило В. П. Фінанси підприємств : теорет.-практ. посіб. / В. П. Шило, С. Б. Ільїна, С.С.Боровська, В.В.Барабанові. – К. : ВД „Професіонал”, 2012. – 288 с.
25. Герасимчук В. Г. Маркетинг / В. Г. Герасимчук. – К. : Вища шк., 2012. – 327 с.
26. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 192 с.
27. Економіка підприємства: [підручник] / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2011. - 451 с.
28. Воротіна Л.І., Воротін В.Є, Мартинюк Л.А., Черняк Т.В. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: [Навч. посіб.] /

Європейський ун-т / Людмила Іванівна Воротіна (ред.). — 3-є вид., доп. і перероб. — К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. — 308с.

29. Джефкінс Ф. Реклама: практ. посібник:пер. з 4-го англ. вид. / Деніел Ядін (доп.і ред.) — 2-ге укр. вид., випр. і доп. — К. : Знання, 2008. — 565с.

30. Пляшко О.С. Підприємницька діяльність: облік, оподаткування, звітність: [навч. посібник для студ. вищих навч. закл.]. — Рівне : Волинські обереги, 2007. — 320с.